

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 48-5352515

Fax: 48-5352332

Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Studijní program: UČITELSTVÍ PRO 1. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

ROMSKÉ PÍSNĚ V POVĚDOMÍ ROMSKÝCH DĚTÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

ROMANY SONGS IN THE CONSCIOUSNESS OF ROMANY CHILDREN AT PRIMARY SCHOOLS

Autor:

Jaroslava Bělťová

Podpis:

.....

Adresa:

Husova 1196

464 01, Frýdlant

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Bubeníčková

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
51	14400	15	2	10	2

V Liberci dne:

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 48-5352515

Fax: 48-5352332

Katedra: primárního vzdělávání

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Jaroslava BĚLOTOVÁ

adresa: Husova 1196, 464 01 Frýdlant

obor (kombinace): Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Název DP: Romské písně v povědomí romských dětí na ZŠ

Název DP v angličtině: Romany Songs in the Consciousness of Romany Children

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Bubeníčková

Konzultant:

Termín odevzdání: 9.1.2005

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 25.6.2004

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Úvod:

Pozorování a zkušenosti ve výchovně - vzdělávacím procesu s romskými žáky jako podnět k napsání diplomové práce. Pochopení postojů a způsobu života romských početných rodin.

Cíl:

Povědomí o romských písních mezi romskými dětmi. Porozumění a chápání obsahu písní. Třídění písní podle obsahu. Podobnost některých romských písní s jinými písněmi - moravské, slovácké, české. Výběr nejvhodnějších Romane gil'a pro romské děti na I.stupni ZŠ.

Požadavky:

Stručný nástin historického vývoje romského obyvatelstva v Čechách. Součástí obsahu diplomové práce by měl být také spontánní hudební projev romských dětí. Zajímavé by bylo zjišťování názorů romských dětí na hodiny hudební výchovy, jejichž neoddelitelnou součástí je zpěv písní, zejména na české písně dostupné ve školních zpěvníkách.

Metody:

Pozorování romských dětí ve školských zařízeních, v samotných rodinách či na vybraných kulturních akcích pro romské etnikum pořádaných na Liberecku. Zmapování problematiky formou osobních kontaktů s romskými rodiči a dětmi. V teoretické části použití grafu a ilustrací. Vložení notových zápisů a stručný obsah písní. Projektivní metodou zjištění požadavků na hodiny hudební výchovy romských žáků na I.stupni základní školy.

Doporučená literatura:

Voříšková, M.: Cikánské pohádky. MF, Praha 1959

Húbschmannová, M.: Romské hádanky. Fortuna, Praha 2003

Nečas, C.: Romové v České republice včera a dnes. Univerzita Palackého, Olomouc 2002

Fraser, A.: Cikáni. Lidové noviny 2002

Rada Evropy.: Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin. ISBN 92-871-4345-5

Čermáková, H. a kol.: Ty a já = kamarádi. ISV, Praha 2000

Frištenská, H. A kol.: O Romech. VCVS ČR, o.p.s., Praha 2002

Černobílý život. Gallery 2000, ISBN 80-86010-37-6

Doubová, J.: Diplomová práce. TU Fakulta pedagogická, Liberec 2003

Romane gil'a. ISBN 80-7168-734-0

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne: 9. prosince 2004

Prohlášení o k využívání výsledků diplomové práce

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Autor:

Jaroslava Bělotová

Podpis:

.....

Adresa:

Husova 1196

464 01, Frýdlant

Datum:

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní Mgr. Zuzaně Bubeníčkové za pomoc, kterou mi během psaní diplomové práce poskytla, mým dvěma dcerkám za trpělivost, pracovníkům Městského úřadu ve Frýdlantě odboru prevence zejména pak romské terénní sociální pracovníci paní Iloně Daňové. Závěrem děkuji dětem i rodičům, kteří mi důvěřovali a nebáli se sdělit své pocity a názory.

ANOTACE:

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na romské písně, zda jsou uchovány v povědomí romských dětí a jak by mohly být zařazeny do hodin hudební výchovy na I. stupni základních škol.

Jsou zde vybrané romské písně vhodné pro žáky i s vysvětlením obsahu a možná podobnost s písněmi moravskými, slováckými nebo českými.

V úvodu se zabývá historií romského obyvatelstva v Čechách. Je zde kladen důraz na spontánní hudební projev romských dětí. Ve vybraných písních pak jde především o vysvětlení obsahu a využití v hodinách hudební výchovy na I. stupni základních škol.

ANNOTATION:

Enclosed diploma work is orientated on gipsy songs, if they are saved in knofledges of gipsy children and how they could be placed into musiclessons on the 1. class - block of basic school.

There are some selected songs, convenient for students, with explanation and similarities with songs from Moravia, Slovakia and Czech.

In the frst part is the history of gipsy community in Czech lands, with special emphasis placed on spontaneous musical expression of gipsy children. In selected songs is the commentary mainly about explanation of lyrics and use in the music lessons on the 1. class - block of basic schoo!.

<u>OBSAH:</u>	Strana
I. ÚVOD	1
II. HISTORIE ČESKÝCH ROMU	2
III. ROMOVÉ JAKO HUDEBNÍCI	5
IV. SPONTÁNNÍ HUDEBNÍ PROJEV ROMSKÝCH DĚTÍ	6
1. Hudebnost a hudební nadání	6
2. Pozorování romských žáků na hodinách hudební výchovy	7
2.1. Intonace romských žáků	9
2.2. Rytmus romských žáků	9
2.3. Doprovod na rytmické nástroje	
2.4. Doprovod na melodické nástroje	10
2.5. Poslechové činnosti	10
V. ROMSKÉ PÍSNĚ V POVĚDOMÍ ROMSKÝCH DĚTÍ:	11
1. Píseň projevem romské duše	11
2. Písně romských dětí	20
3. Romské děti v hodinách hudební výchovy na základní škole	30
4. Oblíbené písně romských dětí v hodinách hudební výchovy na základní škole	31
5. Porovnání obsahu uvedených písní	36
VI. HUDEBNÍ NAUKA	41
VII. POVÍDÁNÍM A ZPÍVÁNÍM K MULTIKULTURNÍ VÝCHOVĚ	42
1. Návštěvy v rodinách	42
2. Romská slovníček známý mezi dětmi	43
3. Pokus o kolektivní hru	44
4. Dětská práva bez rozdílu pleti v České republice	45
VIII. HODINA HUDEBNÍ VÝCHOVY NA ZŠ S ROMSKOU HUDBOU	46
IX. ZÁVĚR	50
X. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51

I.ÚVOD

Již od prvního ročníku jsme slýchali rady týkající se naší diplomové práce . Doba studia ubíhala a bylo třeba více přemýšlet o tom, co by mohlo být námětem naší diplomové práce. Jelikož jsem dva roky učila na venkovské jednotřídní základní škole, o mé diplomové práci rozhodla přítomnost žáčků z romských rodin a jejich problematika při zapojování do vyučovacího procesu.

Cílem mé diplomové práce bylo zjištění o povědomí romských písni mezi romskými dětmi. Tato zjištění by mohla pomoci budoucím učitelům na základních školách při zapojování romských dětí do kolektivu třídy a lepší pochopení jejich potřeb.

Věřím, že má práce nezůstane zapomenuta ležet někde v archivu knihovny, ale že ji budou využívat nejen studenti, ale i učitelé, pro něž je tato práce napsaná.

II.HISTORIE ČESKÝCH ROMU

*Denaš, more denaš
o šelune aven
lanci peha anen
khatar man lidžana
o veša bandžona
e prajta uštěna*

*Utíkej, chlapče, utíkej
četníci tě honí
a řetězy chrastí
kudy mě povedou
stromy se skloní
a spadlé listí povstane
neb já jsem bez viny*

V Evropě žije asi šest milionů lidí, kteří se od ostatního obyvatelstva liší tmavší barvou pleti, očí a vlasů, ale i odlišnou kulturou a jazykem. Nikde nemají svůj vlastní stát; všude, kde žijí, jsou roztroušeni mezi místním obyvatelstvem. Někde je nazývají Cikáni, Zingary anebo Gitanos či Gypsies. I oni sami sebe označují různě; nejrozšířenější je Roma, česky Romové. Tak se nazývají i všichni ti, kteří žijí spolu s Čechy, Slováky, Poláky a dalšími národnostmi v naší republice.

Vůbec nejstarší historie českých Romů je datována z přelomu 14. a 15. století. Měli se pohybovat v počtu několik set osob, z nichž muži jeli koňmo a ženy s dětmi na zádech putovaly pěšky. Postupovali v organizovaných skupinách pod vedením předáků s vlivnými tituly, kteří svůj početný a zvláštěně ustrojený doprovod prezentovali jako poutníky a zajišťovali mu tak všude po cestě shovívavé přijetí.

České prameny dokládají romské migranty ve Znojmě, Praze a Chebu a vyplývá z nich, že skupiny Romů našimi zeměmi nanejvýš procházely, nezdržely se však tak dlouho, jak tomu bylo ve Svaté říši římské nebo jinde v západní a jižní Evropě. Romové tedy vstupovali na českou půdu v menších i větších skupinách, zastavovali se pouze ke krátkému a přechodnému pobytu. Odměnu si zajišťovali řemeslnými dovednostmi, poskytováním různých druhů zábavy a „mámení“, jako bylo předpovídání budoucnosti a černá magie. Tyto zdroje doplňovali častou žebrotou, příležitostnými krádežemi a jinými formami příživnictví.

Vzájemné vztahy s místními obyvateli se začaly ochlazovat a někdejší toleranci v nich postupně vystřídala nedůvěra. Zhoubné ohně nebyly ve středověku nikdy žádnou vzácností a často jim padly za oběť velké části měst. Pokud se nezjistila pravá příčina požárů, padlo nyní podezření z jejich úmyslného založení na Romy, kteří byli vsazováni do městských šatlav a tam útrpným právem donuceni k přiznání. Pokud se případ řádně vyšetřil, byli osvobozeni, avšak vypovězeni na polské území.

Císař Ferdinand I. vydal roku 1545 první mandát, který uložil vypovídat z českého území všechny romské kočovníky. Zemský sněm na Moravě v letech 1549 až 1576 opakovaně zakazoval ponechávat a vpouštět romské skupiny na moravské území. Množily se však zprávy o výskytu dalších a dalších kočovných a potulných Romů a zejména o jimi páchaných smyšlených i skutečných nepřístojnostech.

Cílenou regresivní legislativu proti Romům zahájil Leopold I.: 21. srpna 1688 vypověděl kočovné a potulné skupiny z jednotlivých rakouských zemí a 11. července 1697 prohlásil Romy za psance. Dopadené muže čekal trest smrti, zatímco ženy a děti měly být trestány uříznutím uší a vymrskáním okolo šibenice, jímž se symbolizovalo vyhnání za hranice města, respektive země. Vynesení rozsudku bylo u mužů spojeno se zlepšením vězeňské stravy i oblečení. V posledních dnech života dostávali odsouzení obvykle maso, housky a pivo a rovněž novou košili, spodky a punčochy. Tělo oběšeného viselo totiž na šibenici až do úplného rozkladu a oblečení mělo sloužit především k tomu, aby snad rozpadající mrtvola nebudila pohoršení.

Represe proti romským kočovníkům a tulákům ve druhé polovině 17. století a v první třetině 18. století patřily spolu s procesy čarodějnickými k nejtemnějším stránkám v dějinách pozdního středověku. Jestliže Romové tento těžký úsek své minulosti přežili, pak to bylo proto, že nacházeli tichou podporu u poddaných, kteří jim poskytovali jídlo a přístřeší, využívali jejich řemeslných dovedností a léčitelských znalostí nebo je přijímali na krátkodobou sezónní výpomoc.

Kolem Romů vznikaly také mýty a stereotypy bez ohledu na to, zda setrvali při původním kočování a potulce, nebo zda přecházeli k usedlému životu a nakonec žili usedle. K usedlému životnímu způsobu začaly přecházet velkorodiny, které se zabývaly práce s kovy, z té pak především kovářství, a zřídka i provozování a poskytování různých druhů zábavy, z nich zejména hudební činnosti.

Po Rakousko-uherském vyrovnání roku 1867 byla v obou polovinách monarchie vydána série protiromských nařízení. Romskému etniku vykazovalo místo na samém okraji společnosti.

Počátkem 20. století byla provedena první statistická šetření. V Čechách se kolem roku 1909 zadrželo celkem 256 romských kočovníků a 1 132 romských kočovných skupin, na Moravě 1 593 Romů, kteří domovsky příslušeli do 134 moravských obcí.

Tabulka 1: Kočovní a potulní Romové zadrženi v Čechách v letech 1907-1909

		1907	1908	1909
Zadrženi jednotlivci		98	204	256
Zadržené skupiny		1 550	1 267	1 132
Osoby zadržené ve skupinách		15 116	12 313	9 817
z toho domácích		13 748	11 578	9 398
z toho cizích		1 368	735	419
cizích pocházelo z				
	Bavorska	152	5	28
	Saska	197	80	18
	Pruska	525	387	162
	Uher	357	152	62
	Srbska	40	18	50
	jiných států	97	93	99
Osoby vyhoštěné za hranice		54		
předané do donucovaných pracoven			12	9
hnané postrkem		358	536	220
trestané pro				
	polní pých	1		
	lesní pých	12	5	1
	nedovolené držení zbraní	8	3	4
	nedodržení branné povinnosti		9	

V Československu roku 1927 byl vydán Zákon o potulných cikánech, který byl v rozporu s ústavně zaručenou rovnoprávností občanů.

Nejsmutnější kapitolou novodobých dějin Romů je období II. světové války. Na území protektorátu Čechy a Morava, vznikaly pracovní tábory, které byly postupně přeměněny na soustředovací „cikánské tábory“. Odtud byly celé romské rodiny deportovány do koncentračních táborů, především do Osvětimi II Březinky. Zde zahynulo velké množství starých lidí a matek s dětmi. Po osvobození se do vlasti vrátilo pouze 583 bývalých romských vězňů.

Vývoj Romů po II. světové válce přináší zásadní změny jejich sociálního postavení a způsobu života což souvisí s vysokým stupněm migrace, stěhováním romského obyvatelstva ze Slovenska do průmyslových, pohraničních a dalších oblastí českých zemí. Rozhodující význam měla skupinová struktura a vazby příbuzenstva. Obvykle šlo o tzv. řetězovou migraci, kdy z jedné lokality na Slovensku odcházely příbuzensky spjaté rodiny společně. Dodnes o tom svědčí vždy několik nejvíce se vyskytujících romských příjmení v daném městě či obci, kupř. Dunka, Červeňák, Čuri, Kotlar, Horváth, Hangorbadžo, Černý či jiná. Na základě Ústavy, jejíž legislativu po válce zastupoval Košický vládní program, byli Romové teoreticky zrovnoprávněni s ostatními občany republiky, byly jim poskytovány záruky rovnoprávného postavení a umožněno zaměstnání.

Státní řešení tzv. cikánské otázky nastalo po roce 1958. Bylo nedomyšlené a nereálné žádat a nařizovat Romům změny ze dne na den nebo v krátkém časovém úseku. Byly vydávány takzvané koncepce nesprávné a nehumánní, popírající lidská práva a etnickou identitu Romů. V roce 1968 vznikl Svaz Cikánů-Romů, který se snažil o znovunavrácení romské identity a svébytnosti. Docházelo stále k nucené asimilaci Romů, kteří sice získali možnost bydlení, děti musely docházet do školy a část mládeže bylo umožněno studium. To však za cenu postupné ztráty své identity, za potlačování svého jazyka, tradic a kultury. Situace pro Romy nebyla příznivá ani v 90. letech, neboť jim chyběla možnost přihlásit se ke své etnické skupině a rozvíjet svou kulturu a jazyk, kterým tehdy zčásti přestávali hovořit.

Po roce 1990 nastalo pro Romy nové období, které jim přineslo jak mnoho pozitivních možností a změn ve společenském uplatnění a rozvíjení své kultury, tak na druhé straně i mnoho negativního zejména v oblasti ekonomické – nezaměstnanost a spolu s ní řadu sociálních problémů. Bude záležet na většinové společnosti a jejich představitelích, ale také na Romech samých, jaké bude v této nové společnosti jejich místo, jaká bude jejich cesta. Zhoršující se veřejné mínění o Romech, narůstající intolerance a dokonce projevy rasismu, je nepřijemným, ale pravdivým obrazem naší dnešní společnosti. Pokud většinová společnost přijme a pochopí historii Romů, bude respektovat kulturu a tradice Romů, pak budeme moci hovořit o úplné demokracii v České republice. Dodržování Listiny lidských práv a svobod je prvořadým úkolem naší demokracie. Jedině tak se můžeme stát rovnocennými partnery ostatních demokratických států v Evropě.

III. ROMOVÉ JAKO HUDEBNÍCI

Hudební nadání Romů je známé. Hudba a píseň Romů jsou nejvýraznější specifikou a hodnotou, ba přímo bohatstvím tohoto etnika až po dnešní časy. Romové hudbou písní a tancem žijí, jimi vyjadřují celou svou duši, své problémy a žal, cit a radost. Jsou výborní muzikanti a zpěváci. Přestože po několik staletí docházelo a dochází k vzájemnému ovlivňování, je romská hudba specifická a výrazně odlišná.

Je možno předpokládat, že hudbou a tancem se živili už jejich předkové v Indii. Své hudební nadání rozvíjeli ve všech zemích kde se usadili a kde žili. V průběhu doby se v Evropě hudební projevy Romů vyhranily v podstatě do čtyř základních oblastí: balkánské, ruské, španělské a maďarské.

V následujících staletích se romské hudební skupiny těšily velké oblibě u uherské šlechty, která rodiny hudebníků usazovala na svých pozemcích a poskytovala jim různé výhody.

Z romských hudebníků se proslavila řada interpretů. V 18. století to byl např. **Michal Barna**, dvorní hudebník kardinála Imricha Csákyho v Iliašovicích na Spiši, a **Panna Cinková** (1711-1772) z Gemeru, primáška, sběratelka a upravovatelka lidových písní. **Ján Bihary** (1764-1827) z Velkého Blahova u Dunajské Stredy účinkoval na šlechtických dvorech v Budapešti a ve Vídni, na různých slavnostech a korunovacích a získal přezdívku „Uherský Orfeus“. **Jozef Piťo** (1800-1886) žil v Liptovském Mikuláši, účinkoval na matičních slavnostech v Martině; **František Šarkozi** (1820-1897) působil také v Košicích a Lučenci, byl známý nejen jako primáš a hudební skladatel, ale v hodnosti poručíka byl jmenován „hlavním vojenským kapelníkem všech císařských hudebníků v Uhersku“. **Florián Berki-Rožňavský** (1885-1893) z Geremu hrál mnohým evropským panovníkům (mj. Též knížeti Karlu Ludvíku Habsburskému ve Velkém sále Dobšínské ledové jeskyně). **František Horváth** (1855-1939) z Banské Bystrice, poté co se stal v roce 1885 „králem primášů“ v Budapešti, účinkoval v roce 1889 při slavnostním otevření Eiffelovy věže v Paříži a posléze na britském královském dvoře v Londýně. Ve dvacátém století vynikla u nás a v dalších zemích vynikli např. **Jožka Pihík, Štefan Scikós, Rinaldo Oláh, Jožka Kubík, Ján Gašpar Hrisko** a mnoho dalších.

Během 18. století se postupně vytvořily dvě skupiny romských hudebníků. Do první můžeme zařadit hudebníky žijící na venkově, pro něž byla hudební produkce doplňkovým zdrojem obživy, především v zimních měsících kdy se konaly svatby, masopustní a další taneční zábavy. Romové si osvojili repertoár lidových písní místního obyvatelstva a obohatili ho o osobitý způsob interpretace; oblíbená „cikánská muzika“ nesměla chybět při žádné významnější události v obci.

Do druhé skupiny patřili vynikající romští hudebníci, kteří si získali obdiv a uznání nejen u posluchačů na venkově. Z původních šlechtických a vojenských verbířských hudeb se v průběhu 19. století vytvářely speciální kapely romských profesionálních kavárenských hudebníků. Účinkovaly ve všech větších městech, lázeňských a rekreačních střediscích. V jejich repertoáru nechyběly oblíbené valčíky J. Strausse, operní předehry významných hudebních skladatelů (například C.M. Von Webera, G. Rossiniho či G. Verdiho). Své hudební mistrovství prezentovali primáši v koncertních skladbách s houslovým sólem skladatelů např. F. Chopina a N. Paganiniho.

IV. SPONTÁNNÍ HUDEBNÍ PROJEV ROMSKÝCH DĚTÍ

1. Hudebnost a hudební nadání

Stanovit jednotnou a vyčerpávající definici hudebnosti či hudebního nadání není ještě doposud zcela jednoduché. Je to způsobeno různorodostí analýz jednotlivých složek hudebnosti. Je třeba brát také na zřetel aspekty biologické nebo sociologické. Pojmy hudebnost a hudební nadání bývají často chápány jako dva pojmy významově shodné. Autory zabývající se těmito pojmy můžeme rozdělit do několika teorií:

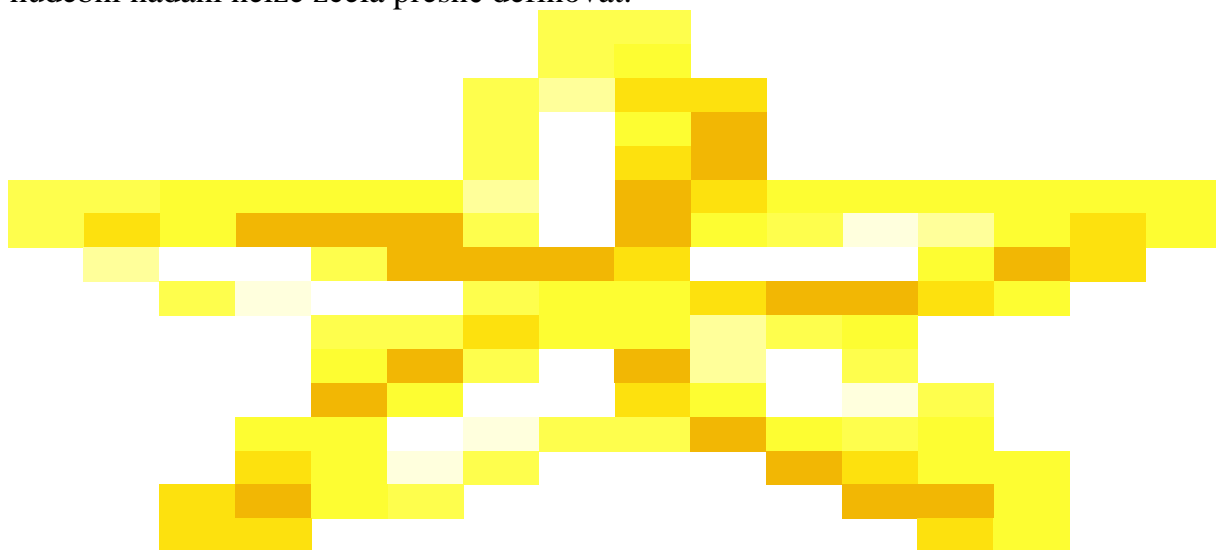
A Teorie nativistická

Nejvýznamnější představitele této teorie C. Seashor a G. Revész považují hudebnost za vlastnost vrozenou a zdůrazňují dědičné dispozice.

B Teorie empiristická

Zastánci této teorie přeceňují vliv systematického výchovného působení. Hudební nadání považují za rovnost s délkou praxe. S. P. Nadel a M. Schopen tvrdí, že jel-li dítěti dána možnost hudebního vzdělání, pak nemůžeme hovořit o dítěti nehudebním. Opomíjejí však hudební kvalitu v celé její struktuře.

Výchovně-vzdělávací proces a pedagogicko-psychologický výzkum čerpají z nejběžnější metody **pozorování**. Předmětem pozorování jsou v podstatě všechny jevy poskytující materiál k objasnění žákových schopností, dovedností a vztahů k předmětu. V hodinách hudební výchovy je možné u žáků romské národnosti vycítit hudebnost sice vrozenou, avšak hudebnost v celé její struktuře potvrdit nemůžeme. Výše uvedené teorie se v tomto případě prolínají a tím potvrzují, že pojmy hudebnost a hudební nadání nelze zcela přesně definovat.

2.Pozorování romských žáků na hodinách hudební výchovy

Podle J. Čápa je pozorování sledování člověka, jeho činnosti a projevů jeho psychiky v souvislosti s působícími činiteli prostředí.

1) mluvený projev žáka

a) hlasitost projevu

- * velmi hlasitý
- * středně hlasitý
- * **velmi tichý**

b) rychlost projevu

- * velmi rychlý až zbrklý
- * **středně rychlý, plynulý**
- * **velmi pomalý**

c) vady řeči

- * **bez závad**
- * palatolalie
- * balbutie

d) řečovou intonací

- * má melodickou křivku a emocionální odstín
- * **nemá melodickou křivku, má emocionální odstín**
- * má melodickou křivku, nemá emocionální odstín
- * mluvený projev postrádá melodickou křivku i emocionální odstín

e) hlasové poruchy žáků

- * **bez závad**

2) pěvecký postoj žáka

U většiny žáků bylo držení těla uvolněné.

3) hlasový rozsah žáka

Zkoumáme u každého žáka individuálně.

4) akusticko-fonanční návyky žáka

Sledováno:

a) typy dýchání

* **svrchní**

* **hrudní**

* **brániční**

b) nasazení tónu

* **měkké nasazení**

* **tvrdé nasazení**

* **dyšné se slyšitelným šelestem**

c) poruchy zpěvního hlasu - bez závad

5) projevy zájmu žáků o hudební výchovu

Byla především hodnocena intenzita zájmu:

- * zájem o hudební výchovu zcela spontánní (žáci s velkým zaujetím pravidelně a soustavně sledují veškeré hudební dění kolem sebe)

6) projev aktivity

Byla hodnocena frekvence intenzity projevu:

- * žáci mimořádně aktivní – soustavně pracují v hodinách, pravidelně a spontánně se zúčastňují všech hudebních činností
- **žáci aktivní, avšak k probuzení zájmu potřebují občas učitele**

2.1. Intonace romských žáků

Sledované děti rády zpívaly, avšak nedokázaly využít celou škálu tónů pokud se jednalo o písně umělé a přesto známé. Naopak při zpěvu písní táhlých, smutných a mollových zpívaly ve větším rozsahu. Možné jsou tyto příčiny:

Děti jsou ovlivňovány prostředím. Chybí správný jazykový vzor.

Rodiče a prarodiče v domácím prostředí zpívají převážně romsky, ale s nepřesnou výslovností. Děti nejsou důsledně vedeny ke správné výslovnosti slov a pochopení obsahu písní. Mladší rodiče dětem nezpívají vůbec. Přesto si děti romské písně pamatují, i když nerozumí obsahu.

Děti mají potíže s morfologickou a sémantickou stránkou českých slov, neznají ani většinu slov romských. Buď přijaly písně romské nebo populární a to z důvodu cítění rytmického a tanečního. Písně v základní škole zpívají, ale mají problém píseň samostatně dozpívat a zvládnout více slok.

Jak to udělat, aby děti zpívaly čistě?

Především se snažíme, aby po celou dobu práce s dětmi byly zadané úkoly splnitelné a aby si zachovávaly určitou posloupnost. Jen bude-li dítě úspěšné, neztratí zájem s námi i nadále spolupracovat. Prvořadým úkolem je důsledná péče v hodinách českého jazyka.

Děti si velmi získáme intonacemi v mollových tóninách. Přispívají totiž k rozvoji mollového tonálního cítění a sluchové analýzy a obohacují výrazové možnosti dítěte při vlastní improvizaci.

2.2. Rytmus a pohybové vyjádření romských žáků

K rozvoji rytmického cítění dochází při každém kontaktu s hudbou v prostředí domova. V domě zní neustále reprodukované romské písně nebo taneční hudba. Pokud dítě nerado zpívá, v taneční části se rozpohybuje i ten nejnepohyblivější Rom.

Romské děti si velmi získáme tím, když do hodin hudební výchovy někdy zařadíme i romskou taneční hudbu. Pokud je více žáčků ve třídě milujících tanec, sami se postarají o průběh hodiny. Možností ukázat tanec ve dvojici nebo ve skupince dáte žákům pocit štěstí, pohody a sebedůvěry. V kolektivu třídy mohou získat dobré postavení. Ostatní žáci je ocení.

2.3. Doprovod na rytmické nástroje

Nejoblíbenější rytmické nástroje jsou tamburína, pandeiros a „africký buben“.

2.4. Doprovod na melodické nástroje

Děti znají názvy nástrojů, na které hrají jejich hudebníci při rodinných oslavách. Jsou to housle-**lamata** na ně hraje **primáš**. Vyyskytuje se basa-**bugova** a pro klarinet (původně flouta) je dnes používán termín **klarinetos**. V oblasti Liberecka se v romských hudebních skupinách vyskytne zřídka i cimbál-**cimbalos**.

V rodinách se vyskytují děti, které nemají žádné hudební vzdělání ani představu o notách, přesto muzicírují a doprovázejí se sami na **elektrické varhany** jiný zase na **kytaru**. Jejich pokusy jsou vždy úspěšné. Zpívají si mezi dětmi jen tak pro sebe. Vždy se sejde skupinka dětí různých věkových rozdílů. Radost nejmenších batolat a předškoláčků z poslouchané hudby je nepředstíraná. Je zajímavé s jakou ladností se nejmenší začnou pohybovat a vytvářet jemné pohyby se zápěstmi.

Dejme těmto žákům ve škole možnost například zahrát si na klavír. Za krátký čas se děti sami doprovodí při písni, ale takové, která odpovídá jejich cítění. Píseň ponecháme na výběru interpreta.

2.5. Poslechové činnosti

Je velmi důležité, abychom při poslechu díla seznamovali děti s hudebními prvky a pojmy a to postupně od těch nejjednodušších ke složitějším. Pro romské žáky je nejdůležitější **motivace**. Konkretizujeme tím hudební dílo. Musíme žáky naučit naslouchat, neboť jsou neklidní, nesoustředění, nechápou poslech. Dojde-li k probuzení zájmu, požadují opakování skladby, ale i se stejnou motivací.

V.ROMSKÉ PÍSNĚ V POVĚDOMÍ ROMSKÝCH DĚTÍ

1.Píseň projevem romské duše

Píseň,stejně jako pohádka je projevem vnitřních pocitů romské duše, ale zároveň má společenskou funkci uvnitř rodiny a celé komunity. Jejich píseň či pohádka jim nahrazovala širší kulturu společnosti, do které neměli přístup, při zpěvu, hudbě a vyprávění se scházeli a dodnes scházejí hlavně dospělí, provází je ve dnech všedních i svátečních. Tradiční písně vznikly v době, kdy Romové jako skupina žili na okraji společnosti, nebo dokonce mimo ni. Lidová písňová poezie svým obsahem věrně odráží místo Romů v této společnosti, odhaluje jejich vnitřní svět, názory a vztah k okolní většině, ke světu i k životu.

Hudba,píseň je pro Romy životní styl – Rom buď hraje, zpívá nebo poslouchá a tancuje. Mezi písněmi olašských Romů u nás jde o dvě velké, vzájemně výrazně odlišné skupiny – hudební typy:

A Volně rytmizované táhlé písně

Skupinu táhlých, pomalých tradičních písní - *loke phurikane gil'a* lze dělit na písňové druhy, vymezené podle zpěvných příležitostí a tematiky, která se na tyto příležitosti váže:

- : **epické zpěvy – balady** (jen u olašských Romů)
- : **sociální písně lyrické** – zpívají o jejich životním údělu, postavení, odrážejí jejich pocity, postoje a vztahy
 - ∞ před začátkem zpěvu improvizují vstupní slova s přáním štěstí
- : **milostné**
- : **rodinné písně lyrickoepické** – odrážejí jejich život, rodinu i skutečné události

Dale, mire dale, bo man igen dukhal, dukhal man mro il'o la bara bokhatar.	Matko,moje matko velmi mě bolí, bolí mě mé srdce Od velkého hladu.
---	---

La, bara bokhatar te meren mušinav so pre phuv arakhav, andr'ó muj rakinav..	Od velkého hladu musím zemřít, co na zemi najdu, to dávám do úst ..
---	--

Po stránce obsahové je romská lidová píseň zcela svébytná a ojedinělá. Texty autentických, tradičních písní jsou vzácnou a čistou lidovou poezií, v níž se odráží bolest i radost, utrpení, cit, vnitřní svět i všechny životní hodnoty, které do nich jejich tvůrci vkládají. V písňových textech se velmi často vyskytuje černá barva,jakožto symbol smutku a žalu či určitá pečeť odlišnosti a dřívějšího údělu Romů. Země, s níž byli vždy úzce spjati, je u nich vždy černá.

K barevnosti textu patří také červená barva – koně.
Často se v jejich písních vyskytují krásná, ustálená přirovnání:

Ačhilom korkoro	Zůstala jsem sama
sar čingo kaštoro,	jako podřatý strom
sa pro veš pajtroro..	jak lístek v lese...

nebo neobvyklé obraty, jako např. *Pláču jako déšť, moje milá – sladká jako cukr, jím tvé oči, jím tvé srdce.*

Tradiční pomalé písně - *phurikane, loke gil'a* – ukolébavky, písně svatební, písně pohřební

Vztah mezi mužem a ženou, láska k sobě navzájem, ale hlavně pak k dětem a široké rodině patří tradičně k největším hodnotám v životě Romů. Odráží se i v textech jejich písní:

Oda kalo čirikloro	Ten černý ptáček
lidžal mange mro iloro,	odnáší si mé srdéčko,
lidžal, lidžal jak ov pejla,	bere si ho, odnáší, kam spadlo,
mre romeske andre žeba.	mému muži do kapsy.

Za druhé světové války si Romové v koncentračních táborech složili několik krásných, smutných písní na staré tradiční melodie, ale s novými slovy, vyjadřující jejich těžký osud:

Andr'oda taboris,jaj,	V tom táboře,jaj,
phares buti keren,	těžce pracují,
phari buti keren, joj,	těžkou práci dělají, joj,
mek mariben chuden.	a ještě bití dostávají.
Čhajori, romaňi ,jaj,	Děvčátko romské, jaj,
ker mange jagori,	udělej mi ohýnek,
na cikňi, na bari,	ne malý ne velký,
joj, čarav tro vođori,joj.	snažně tě prosím.

(Do nedávné doby byla tato všeobecně rozšířená píseň „romskou hymnou“).

Epické písně zpívají hlavně olašští Romové. Jejich texty vyprávějí o skutečném životě, spojeném dříve s kočováním, a o nějaké konkrétní události. Zajímavá je i tvorba nových textů na tradiční ale i nově skládané melodie v poválečném období, po migraci slovenských Romů do českých zemí, v nichž vyjadřují své nové postavení.

3. Dětská práva bez rozdílu pleti v České republice

Úroveň vzdělávání Romů stagnuje a postupně se dá v této oblasti čekat obrat spíše k horšímu než k lepšímu. V rodinách se mluví etnolektem češtiny nebo romsky a komunikační možnosti dětí jsou někdy méně, jindy však a častěji na hony vzdáleny jejich příštímu vyučovacímu jazyku.

Testy zjišťující školní zralost, respektive pohotovost romských dětí k nastoupení a začlenění do normální školní docházky, nezohledňují etnické a kulturní odlišnosti malých Romů, takže část bývá při nich neúspěšná a putuje do zvláštních škol.

Při vstupu do základních škol musí romští školáci překonávat jazykové, sociální i psychické bariéry, které je oddělují od ostatního žactva a zvláště od 5. ročníku. Už toto oddělování naznačuje, že samotný přístup k romským dětem ze strany pedagogů není vždy takový, jako když se pedagog zabývá žákem se specifickými poruchami učení. Možná by se do budoucna osvědčil individuální vzdělávací program pro děti romského původu.

Romské děti v základní škole psychicky trpí, neboť vždy se najde nějaký bílý žák, který dokáže romským dětem pořádně znepríjemnit školní docházku. Ve velkých školách je toto denně běžné. Dobří pedagogové učme děti, ale také je vychovávejme k lásce a porozumění. Diskutujme s dětmi a naslouchejme jim, romské děti si to zaslouží o to více.

Vybraná dětská práva pro vytvoření dobrého sociálního klima ve třídě:

- 1. Svět je velká skládačka složená z mnoha dílů. Všichni, i ty, jsme jeho součástí.**
- 2. Nezáleží na tom, zda jsi velký nebo malý, černý nebo bílý. Všichni jsme stejně důležití.**
- 3. Protože i ty jsi důležitou součástí světa, měl bys vědět, co všechno smíš dělat, co všechno můžeš chtít. Máš svá práva. Máš také své povinnosti.**
- 4. Máš právo na život. Nikdo nemá právo náš život ohrožovat.**
- 5. Máš právo mluvit jazykem svých rodičů. Nikdo ti to nesmí zakazovat.**
- 6. Nikdo ti nesmí ubližovat. Nikdo tě nesmí tělesně ani duševně týrat.**
- 7. Máš právo mít své kamarády.**
- 8. Máš právo učit se a vzdělávat. Nikdo ti nesmí bránit chodit do školy.**
- 9. Máš právo na pomoc v nemocnici. Právo na ochranu zdraví. Nikdo ti nesmí nabízet ani nutit alkohol, drogy, nic, co ti může ublížit.**
- 10. Máš právo na život v bezpečí. Právo na ochranu před násilím a špatným zacházením. Tvou práci nesmí nikdo zneužívat.**
- 11. Máš právo rozvíjet všechny svoje zájmy a nadání.**
- 12. Máš právo žít v míru a přátelství s dětmi i dospělými ze všech zemí světa.**

K písni **Adadives tosara** nakreslila Alenka 7 let

B Taneční písně a rytmické popěvky

Oproti předchozí skupině písní jsou tyto zcela odlišné. Jejich texty jsou mnohem jednodušší, krátké, mnohdy se opakující a melodie pak pokračuje beze slov. Záleží více na melodii, která píseň rytmicky utváří, ať již zpívaná k tanci, či ne. U usedlých Romů to jsou známé **čardáše**, nebo méně známé **rytmické taneční popěvky**, u olašských Romů jsou to krásné taneční písně, zvané *khelimaske d'ila*, doprovázené mnohdy tradičně pouze rytmickými zvuky rtů a podupáváním, poklepáváním na různé předměty a luskáním prstů (tzv. bumbázi).

Příklad rytmických popěvek pro děti:

Amari sal amari,
amari terňi bori
mek sa feder aveha,
vedros paňi aneha.

Bašav mange bašav,
odi miri gil'i,
sar la mange na baševes,
jekh pal o kan mandar chudes.

Dža, džá, ma ladža.
Dža ko Ďoď'us, mang la čha!
„So som laha te kerel,
te na džanel te tavel?”

De ma, Devla, de ma,
de ma duj phakora,
kaj me sig te dikhav,
mra phura dajora.

Naše jsi, kočička
naše mladá nevěsta,
budeš ještě lepší,
když přineseš vědro vody.

Zahraj mi, zahraj,
tu mou písničku,
když mi ji nezahraješ,
Dostaneš za ucho.

Jdi, jdi, nestyd' se,
jdi k Ďoď'ovi,
namluv si jeho dceru. “Co bych si s ní
počal, když neumí vařit?”

Dej mi, Bože, dej mi,
dej mi dvě křídélka,
ať brzy uvidím
svou starou matičku.

Nejen tedy melodie, ale i texty většiny romských písní jsou vzácným bohatstvím, které se uchovalo do dnešních dnů jak Romům samým, tak nám všem. Muzikálnost a schopnost své písně skládat přetrvává a dále se rozvíjí v nové tvorbě mladé romské generace. S oblibou zpívají staré romské písně, často však už v nové úpravě a s moderním nástrojovým obsazením. Vznikají i nové písně (rompop) v hudebním stylu tradičních romských písní, v nichž talentovaní hudebníci a textaři vyjadřují dnešní problémy a pocity.

2. Písňe romských dětí

Dubnovou účastí v roce 2004 na „*Festivalu Romů*“ v Liberci jsem byla překvapena kolik písni umí děti zpívat, i když nerozumí textu. Obsah písni znají z vyprávění rodičů, doslovný překlad neznají. Pokud si mezi sebou píseň chtějí společně zazpívat, zjišťují, že každý má jinou výslovnost. Pozdější návštěvy v početnějších rodinách s dětmi, účast na křtinách my umožnily získat důvěru a vstřícnost k této diplomové práci.

Děti mi zpívaly písňe, jiné zase tančily, ale každý se snažil, aby byl viděn i slyšen. Romské písňe v povědomí dětí jsou i když s odlišnou výslovností. Melodii většina dětí zpívala stejně. Byl evidentní rozdíl u dětí přistěhovaných ze Slovenské republiky. Jejich zpěv byl krásný, táhlý, smutný a celkově procítěný.

Příklad uváděných písni, děti vyprávěly obsah nebo sdělily vlastní myšlenku v písni:

Patrik, 8 let, rodiče starší, matka pochází ze Žiliny, romsky umí, v Čechách je 25 let

O poštaris avel telegramos anel

Listonoš přichází, telegram přináší

Listonoš přináší telegram a chlapec tuší, že telegram je špatný, až si ho přečte, tak si začne trhat vlasy.

Rozhovor: Kdy si Rom začne trhat vlasy?

Když ho dívka nechá, nebo má úmrtí v rodině.

Martina, 9 let, rodiče středního věku, v Čechách pobývali 1 měsíc.

Mamo miri nasvali som

Maminko moje jsem nemocná

Nemocná dívka žádá maminku, aby zavolala doktora a primáše-houslistu. Je těžce nemocná, proto volá po rozloučení, chce aby jí houslista naposledy zahrál.

Rozhovor: Kdy se Romové loučí se světem?

Když jsou vážně nemocní, bojí se pobytu v nemocnici.

Jan, 11 let rodiče středního věku, v Čechách žijí měsíc

Duj duj, dešuduj

Zpěvák se proklíná, že zatoužil políbit bílou holku. Chytil ji za kabát a donutil jí k políbení. Kabát teplý mačkal a líbal bílou tvář.

Erika, 10 let , rodiče středního věku , otevřeli si malý obchůdek s potravinami

Amen pes kamas

Píseň je o lásce. Smutné srdce pláče, sluníčko se směje. Dívka vzpomíná na lásku z dřívější doby. Lituje, že se s chlapcem rozešla.

Pavel 12 let , bratr Martiny

A kašate jek bareder špitaľa

Chlapec zpívá o Košické nemocnici. Zpívá o romské dívce, která leží v nemocnici a nemůže být se svými přáteli. Ona na lůžku velmi teskně pláče, neboť ví , že umírá.

Výše uvedené písně děti zpívaly se zaujetím. Žádnou z písní nebylo možno získat v notovém zápisu, nebylo si ji možno ověřit. Přesto měli tesklivou melodii a děti je zpívaly se zaujetím. Přihlíželi i někteří rodiče, občas pomohli s textem. Když dítěti nebyla píseň jasná, rodiče ho povzbuzovali, ať zpívá píseň do konce. Panovala přátelská rodinná pohoda. S těmito dětmi a rodiči se setkáváme stále a občas si pohovoříme o problémech v rodině. Rozhovor již navozují sami.

Kristína 6 let, nakreslila maminku vždy usměvavou

K písni **Joj na somas me khere** nakreslila Lucie 7 let

Uvedla: „Nakreslila jsem starší hodnou romskou maminku“.

K písni **Sar me džava pal e mama** nakreslila Iva 10 let

K písni **Amen Roma sam** nakreslila Lea 9 let,

romská dívenka

K písni **Ara more , ara more khatar ma** nakreslila Iva 10 l

3. Romské děti v hodinách hudební výchovy na základní škole

Pokud romské děti neprojdou předškolní výchovou, vstupují do základní školy s nevýhodou a dále pak opožděvány v rozšiřování své slovní zásoby, v celkovém rozumovém vývoji a tím i ve zvládnutí češtiny jako vyučovacího jazyka. Následkem toho vykazují nedostatečný prospěch, špatné chování a nepravidelnou a neúplnou školní docházku.

Navštěvují-li romské děti základní školu, pak je velmi důležité podporovat tyto žáky a neustále je motivovat pro další vzdělávání. V hodinách hudební výchovy žáci více vynikají, je jim utvořen větší prostor pro sebevyjádření.

Veškeré činnosti související s hudební výchovou děti respektují a snaží se je plnit. Vynikající jsou v pohybové části hudební výchovy, umí se dobře zapojit do instrumentálních činností. V pěveckých činnostech jsou velmi aktivní v případě, že je více stejných žáků. Jejich zpěv je více zpěvem sborovým. Je-li ve třídě více romských dětí, jsou schopny zabavit vrstevníky po celou vyučovací hodinu. Zaspívají i zatančí, vzájemně se podporují. Romský chlapec se k romské dívce chová okázale. Cítí se v pozici ochránce. Je-li však ve třídě jeden nebo dva žáčci z romských rodin, pak se děti zapojují do kolektivu třídy již hůře. Při hudební výchově splynou s ostatními dětmi a plní vše tak, jak si toto žádá učitel.

Rády by se zapojily do sólového zpěvu romské písničky, ale obavy před možným konfliktem s některými spolužáky jsou rozhodující. Velmi je potěší, když někdo z kolektivu třídy poslouchá občas romské písně, když dokonce paní učitelka některou píseň zaspívá, pak si může být učitelka jistá, že si získala romské děti pro pravidelnou školní docházku.

Romské děti si rády zpívají, ale vzhledem k jejich slovní zásobě, nedokážou se dobře naučit text některých českých písní o více slokách. Komolí slova nebo raději nezpívají. Je to dáno kulturní, jazykovou a vzhledovou odlišností.

Tabulka 2: počet romských dětí zařazených ve školním roce 1989 - 1990 do základních, zvláštních a jiných škol

Kraj	Počet dětí v 1.-8.r. ZŠ včetně škol zvláštních	Z toho romských dětí		Podíl v % ve školách		
		absence	%	zvláštních	pro ment. postižené	internát
Hl . město Praha	137680	1897	1,4	54,3	97,7	14,3
Středočeský	136038	2837	2,1	55,8	100	28,3
Jihočeský kraj	88606	1143	1,3	50,1	88,8	34,4
Západočeský	107492	3669	3,4	39,6	99,2	16,5
Severočeský	153286	8924	5,8	38,6	99	23,6
Východočeský	156692	2433	1,6	51,5	98,2	23,2
Jihomoravský	258885	2293	0,9	46,8	99,2	22
Severomoravský	251047	5675	2,3	52,5	99,1	18,2
Česká republika	1 289 766	2 872	2	46	98,6	21,8

4. Oblíbené písně romských dětí v hodinách hudební výchovy na základní škole

Vzhledem k tomu, že romské děti nemají ve školních zpěvnících svůj folklorní repertoár, v hodinách hudební výchovy je jim nabízen zpěvník českých, moravských a slovenských písní. Po delší době pedagogického působení jsem zjistila, že děti mají v oblibě více písně z východní části naší vlasti. Jsou zde vybrány ty, které se romské děti dokáží dobře naučit a také je pohybově vyjádřit. Mají určitou podobnost v obsahu, jsou to písně mollové, některé se zpívají táhle a teskně. V pěkném výrazném klavírním doprovodu si pedagog získá zájemce o lidovou píseň.

Děti vybíraly na základě klavírního doprovodu a zpěvu učitelky. Sledovaly smutnou táhlou melodii, rytmus a nejvíce jej motivoval obsah písní. V písních vyhledávaly lásku, smutek a ponaučení:

Co to tam šupoce

Ej, láska, láska

Týnom, tánom

Ej, padá, rosička

Muzikanti, co děláte

Okolo Súče

Stávaj, Jano hore

Zpívala bych, zpívala

Získat si důvěru romských žáčků právě v hodinách hudební výchovy je velmi vhodné. Pohoda a uvolnění během zpěvu, tance a hry na hudební nástroj nám nastartuje u dítěte zájem o další vzdělávání a pravidelnou docházku do školy.

Zlepšíme také společenské postavení žáka ve třídě, otevřeme možnost lepší komunikace s ostatními dětmi. Pokud se třídní kolektiv bude vést v duchu multikulturní výchovy, usnadníme tím cestu romským dětem do dalšího společenského a sociálního prostředí.

Připusťme však, že vedení k tomuto cíli není jednoduché.

5. Porovnání obsahu uvedených písní :

Ndr'oda taboris (Čhajori romani)

Slovo taboris je zde chápán ne jako setkání výletníků, ale pracovní tábor za II. světové války. Romové sem byli umíst'ováni ve velkých početných rodinách, muži museli velmi tvrdě pracovat a mnohdy i bez jídla.

Romská dívka je žádána, aby udělala malý ohýnek. Péči o oheň měly vždy na zřeteli ženy, dívky. Matka a dívka byly nositelkou tepla, štěstí, pohody, lásky a porozumění.

Dívky jsou vždy pěkně oslovovány, je možné vycítit určitého obdivu a respektu muže k ženě.

Stávaj,Jano, hore

Jedná se o Jana pracujícího v dolech. Píseň o něm vypovídá,že zaspal, za pozdní příchod byl zbit. Pro svoji hrdost a čest se do dolů již nevrátí.

Obsah obou písní je sice pracovní, ale závěr vypovídá o smutném a tvrdém životě člověka, u kterého nejsou dodržována základní lidská práva, který je fyzicky i psychicky týrán.

Tyto písně jsou vhodné pro pochopení práv dítěte :

**Máš právo na bezpečí. Právo na ochranu před násilím a špatným zacházením.
Tvou práci nesmí nikdo zneužívat.**

O cintiris dureder

Slovo cintiris si Romové ponechali ze Slovenska. Obsah vypráví dívka, která je ještě mladá a chce se vdávat. S cestou na hřbitov nepočítá, je mladá, chce si užít muže, ale není si jista, zda bude přijata matkou partnera. Ale je to dívka temperamentní a hezká, věří v lásku milého. Svým chováním a půvabem získá novou maminku.

Slovo vyvádět naznačuje jaké hysterické jednání budoucí tchyně mívají, když se jedná o syna, kterého matka hýčká.

Chlapec se příliš nevyjadřuje k dívce. Je stále na rozpacích, mazlen matkou.

Tynom, tanom

Mladá dívka stojící na kopečku se setká s pohledem mladého muže. Muž dívku odbude, z důvodu možné svatby. Nevíme jak je dívka sympatická, sama pevně věří, že se vdá.

Obsah obou písní zahrnuje mladé dívky, které mají čas na vdávání a poohlízejí se po ženichovy. Závěrem se dá říci, že obě dívky se stejně vdají, i kdyby byly pyšné.

Adad'ives tosara

Je to zpověď mladé hospodyňky, která vařila pro velkou rodinu, tolik práce si s tím dala, avšak nebyla ani pozvána na ochutnání. Když mají prostě Romové hlad tak jedí. Kdo ví, kdy zase Romové budou takto skvěle jíst. Být však lakomý z hladu se v komunitě neomlouvá.

Co to tam šupoce

Za stodolou se objevili koně, neboť očekávají, že je hospodář napojí. Jenže vody se jim dlouho nedostávalo, a tak hospodská donesla víno. To, že koně dlouho nepijí, je vizitka špatného a lakomého hospodáře.

Obsah obou si je v závěru podobný. Pro lakomost jednoho mohou trpěti druzí.

Tyto písně jsou vhodné pro pochopení práv dítěte:

Máš právo na život bez hladu. Právo na dostatek zdravé potravy.

Paš o paňori, paš o paňori

U říčky sedí mladá krásná romská dívka s černými vlasy a červenými rty. Dívky jsou vyhlášené krasavice, často byly žádány o ruku bohatšími pány

.
Dívka v písni je však vzdělaná, píše dopis svému milému a je mu věrná

.
Dokáže se přiznat svému příteli, že ho miluje.

Ej, lásko , lásko

Píseň hovoří o nestálosti lásky jako stále nové vodě mezi břehy. Voda uplyne pryč a láska se časem vytratí.

Voda odteče pryč, láska se ztratí jako když uvadne lísteček na rozmarýně.

Obsah obou písni má společné téma láska . Kdo lásku slibuje, pak často chybuje.

K písni **Ej, lásko, lásko** nakreslil David

VI. Z HUDEBNÍ NAUKY

cikánská durová

Stupnice je stoupající nebo klesající řada tónů v rozmezí jedné oktávy.,uspořádané podle určitých pravidel. Každá vyspělejší hudební kultura má své svérázné stupnice.

Cikánská stupnice obsahuje dva jedenapůltonové kroky(zvětšené sekundy), známé z harmonické durové nebo z harmonické mollové stupnice. Rozlišujeme dva druhy cikánské stupnice – s tercií durovou a s tercií mollovou. Druhá vznikne z harmonické mollové zvýšením čtvrtého stupně. Tyto stupnice se vyskytují zvláště v lidové hudbě cikánské, maďarské a na Balkáně.

cikánská mollová

Čardáš je tanec s pomalou částí **lassan** a rychlou **friska** .

Cikánská hudba byla ztotožňována s maďarskou hudbou, což byl všeobecný omyl 19.století, který byl revidována folkloristickým bádáním BARTÓKA a KODÁLÍ HO. Vedle venkovských písní a tanců užívali Cikáni především balkánské městské melodie 18.a19.stol., které však hráli po svém: cikánská stupnice, specifické zdobení, markantní rytmy a typické obsazení s houslemi(vedoucí primáš), klarinet,basa a cimbál.

Cikánský baron je slavná klasická opereta od.Johanna Strausse.

Cikánský pláč je starodávná romská píseň Čhajori romani, která se stala první neoficiální hymnou. Píseň byla zpívána v koncentračních táborech v době II. světové války.

4. Dětská práva bez rozdílu pleti v České republice

Úroveň vzdělávání Romů stagnuje a postupně se dá v této oblasti čekat obrat spíše k horšímu než k lepšímu. V rodinách se mluví etnolektem češtiny nebo romsky a komunikační možnosti dětí jsou někdy méně, jindy však a častěji na hony vzdáleny jejich příštímu vyučovacímu jazyku.

Testy zjišťující školní zralost, respektive pohotovost romských dětí k nastoupení a začlenění do normální školní docházky, nezohledňují etnické a kulturní odlišnosti malých Romů, takže část bývá při nich neúspěšná a putuje do zvláštních škol.

Při vstupu do základních škol musí romští školáci překonávat jazykové, sociální i psychické bariéry, které je oddělují od ostatního žactva a zvláště od 5. ročníku. Už toto oddělování naznačuje, že samotný přístup k romským dětem ze strany pedagogů není vždy takový, jako když se pedagog zabývá žákem se specifickými poruchami učení. Možná by se do budoucna osvědčil individuální vzdělávací program pro děti romského původu.

Romské děti v základní škole psychicky trpí, neboť vždy se najde nějaký bílý žák, který dokáže romským dětem pořádně znepríjemnit školní docházku. Ve velkých školách je toto denně běžné. Dobří pedagogové učme děti, ale také je vychovávejme k lásce a porozumění. Diskutujme s dětmi a naslouchejme jim, romské děti si to zaslouží o to více.

Vybraná dětská práva pro vytvoření dobrého sociálního klima ve třídě:

1. **Svět je velká skládačka složená z mnoha dílů. Všichni, i ty, jsme jeho součástí.**
2. **Nezáleží na tom, zda jsi velký nebo malý, černý nebo bílý. Všichni jsme stejně důležití.**
3. **Protože i ty jsi důležitou součástí světa, měl bys vědět, co všechno smíš dělat, co všechno můžeš chtít. Máš svá práva. Máš také své povinnosti.**
4. **Máš právo na život. Nikdo nemá právo náš život ohrožovat.**
5. **Máš právo mluvit jazykem svých rodičů. Nikdo ti to nesmí zakazovat.**
6. **Nikdo ti nesmí ubližovat. Nikdo tě nesmí tělesně ani duševně týrat.**
7. **Máš právo mít své kamarády.**
8. **Máš právo učit se a vzdělávat. Nikdo ti nesmí bránit chodit do školy.**
9. **Máš právo na pomoc v nemocnici. Právo na ochranu zdraví. Nikdo ti nesmí nabízet ani nutit alkohol, drogy, nic, co ti může ublížit.**
10. **Máš právo na život v bezpečí. Právo na ochranu před násilím a špatným zacházením. Tvou práci nesmí nikdo zneužívat.**
11. **Máš právo rozvíjet všechny svoje zájmy a nadání.**

12. Máš právo žít v míru a přátelství s dětmi i dospělými ze všech zemí světa.
VIII. HODINA HUDEBNÍ VÝCHOVY NA ZŠ S ROMSKOU HUDBOU

Cíl: Poznání, že se můžeme zaspívat či poslechnout písni nejen české, moravské, slovácké ale také písni našich kamarádů – romské

Trvání: 45 minut

Potřeby: dřívka, bubínek, tamburína, kytara, klavír, elektrické varhany, hi-fi věž, MC kazety, fotografie dětí naší třídy ze školního výletu, náčrtníky, pastelky

Průběh: 1. Přivítání v hodině HV, seznámení s cílem hodiny asi: 5 minut

2. Vzpomínka na školní výlet celé naší třídy-prohlídka fotografií, vyprávění zážitků.

3. Otázka: Jaké písni jsme na výletě zpívaly?
Odpovědi: české, lidové, trampské, národní, anglickou i německou píseň

4. Otázka: Víte, kterou jsme vůbec nezpívali ?
Odpověď: Děti přemýšlí ,nevědí.
Otázka pro romské děti: Co ty Lád'ó, Jindro, Patricie, Andreo vzpomenete si?
Odpověď: Ano, naše romské.
Otázka : Ty nějakou znáš? Zaspívej nám ji. Rádi si ji poslechneme.

5. Učitelka: Děti , já také umím jednu.(zaspívám Bendžo tuke Havelko)

6. Učitelka: Dnes si zaspíváme prostě všechny co známe a ještě další.

Rozezpívání- v rozsahu d. - c. různé motivky prima; prima – tercie, sekunda, prima
5 minut prima-kvinta, kvarta, tercie, sekunda, prima

mollové d. – c. na melodii Košiláček umouněný/zpěvník 3.tř. SPN/

Opakování naučených písní podle výběru žáků

Sólové písni- zpěv jednotlivců, takticky vyvolám i romské děti a požádám je ,aby nám zaspívaly píseň kterou si často doma zpívají.

7. Rytmické činnosti - Hra na bubeníky -----
10 minut

Hra na otázku a odpověď: Zahrajeme na bubínek nebo zatleskáme:

Vyvolaný žák vymýšlí, co by k tomu mohl připojit jako pokračování („odpověď“); například:

Podobně zpíváme stále tutéž otázku:
Na ozvěnovou odpověď. „Cos měl dnes k snídani“? použijeme ozvučná dřívka
„S kým nejvíce kamarádíš“

8. Poslechové činnosti – 10 minut

– Petr Eben Děťátko malé Z České Orffovy školy, lidový text z Moravy (na MC kazetě)

Připojíme i doprovod stále se opakující (elektrické varhany- metalofon) tón e.

- I. Hurník: Klarinet (gramofonová deska)

Ukázka hudebních nástrojů na barevných obrázcích – klarinet

- B. Smetana Pochod komediantů
(z opery Prodaná nevěsta)

Učitelka: Velký buben umí pořádně zahromovat. A když bubnuje do pochodu, hezky Se nám jde.

Hudební nástroje v jedné kapele to dobře věděly. Když měl jejich buben svátek, přišly mu blahopřát Nejdříve zahrála flétna. Buben ji však neslyšel. Byl už tuze starý a nedoslýchal. Proto se k flétně přidaly nástroje: harfa, malý bubínek pozoun. Tu se buben protáhl a vesele bubnoval tak silně, že všechny nástroje hlasitě přebubnoval a kráčel s komedianty v čele průvodu (použití barevných obrázků hudebních nástrojů-harfa, pozoun).

Poslech opakovat.

Učitelka: Kdo byl s dětmi v cirkuse? Co jsi tam viděl?

Víte, že v cirkuse za dávných časů vystupovali také Romové? Ano, sami knížata a hraběnky si je zvali na své zámky a hrady. Jaký máte názor? (vím, že děti budou povídat o cirkuse z léta – byli tam i romští artisté).

Hrají i pěkně na hudební nástroje. Jindro, povídej něco o nich (romský chl.).

Hrají na klarinet, cimbál, housle i kytaru a elektrické varhany. Vím, že někteří na dudy.

: Také Romové pěkně tančí. Zapojíme naše dívky a chlapce a zatančíme si na romskou hudbu- vybrané písničky od rodičů na kazetě.

Leonka a Patrik nám ukážou, jak se tančí v páru. Naučíme to i ostatní chlapce a dívky.

9. Hudebně pohybová činnost 7 minut

- tančíme v prostoru třídy, ale snažíme se napodobovat Leonku a Patrika (dětmi z romské rodiny).

Pouštíme si z MC Kazety Romale Gipsy.

10. Kresba obrázků - Co si myslím o Romech?

11. **Závěr hodiny**- Co se nám líbilo? Tak vidíte, že romské písně i hudba se dají poslouchat, písně zpívat a na hudbu živě tančit.